

Tips voor genderinclusieve communicatie

Expertisebureau D&I Universiteit Leiden, januari 2023

De Universiteit Leiden streeft ernaar een inclusieve en betrokken gemeenschap te zijn. Wij erkennen als universiteit dat niet iedereen zich kan vinden in een binaire benadering van genderidentiteit. Genderidentiteit is niet hetzelfde als geslacht, en wij erkennen dat genderidentiteiten zich niet beperken tot mannelijke en vrouwelijke identiteiten, maar dat er ook non-binaire en transgenderidentiteiten zijn. Iedereen kan bijdragen aan een inclusieve leer- en werkomgeving door passende vormen van aanhef en inclusieve taal te kiezen.

Genderinclusie in de huisstijl

De genderinclusieve [schrijfrichtlijnen](#) van de Universiteit Leiden bieden medewerkers en studenten een leidraad voor aanspreekvormen, gebruik van voornaam en titulatuur, en een communicatiestijl die past bij de cultuur van onze instelling. Het advies is om deze richtlijnen in elk geval toe te passen in officiële communicatie, geautomatiseerde berichten, formulieren en beleidsstukken. De volgende principes zijn hierbij leidend:

- Wij erkennen de diversiteit aan genderidentiteiten en zorgen ervoor dat wij elkaar op een passende manier aanspreken. De voorkeur van de persoon die aangesproken wordt is hierin leidend.
- Om de juiste aanspreekvorm te kunnen bepalen vragen we wat iemands voorkeur heeft.
- We vragen alleen naar formeel geslacht als dat noodzakelijk is.
- Bij geautomatiseerde communicatie kiezen we een neutrale aanhef, omdat het dan niet mogelijk is om bij ontvangers na te vragen wat hun geprefereerde aanhef is.
- We gebruiken neutrale aanhef en aanspreekvormen in communicatie gericht aan groepen van studenten, medewerkers en bezoekers (bijv. 'Geachte collega's' in plaats van 'Geachte dames en heren').
- We gebruiken neutrale functiebenamingen.

- In beleidsstukken en officiële communicatie gebruiken wij geen terminologie die als ongepast of kwetsend ervaren wordt.

Deze handreiking genderinclusief taalgebruik heeft als doel informatie te bieden en toelichting te geven op genderinclusief taalgebruik. Daarbij worden zowel genderinclusie in de huisstijl als onderwerpen die verder geen onderdeel zijn van beleid toegelicht en aangeboden als aanvullende informatie voor medewerkers en studenten.

Toelichting: gender en aanhef

Wat is gender?

Genderidentiteit is de manier waarop iemand zichzelf identificeert met betrekking tot gender, bijvoorbeeld man, vrouw of non-binair. Genderidentiteit is niet noodzakelijk gebonden aan het biologische geslacht. Transgender personen herkennen zich niet in het geslacht waarmee ze geboren zijn. Non-binaire of genderfluïde personen voelen zich niet thuis bij het onderscheid in man of vrouw. Genderidentiteit is ook iets wat zich kan ontwikkelen, net zoals onze identiteit met de leeftijd of ouderschap verandert. Er bestaat een breed spectrum aan genderidentiteiten. Hierdoor is uiterlijk, formeel geslacht of de voornaam niet noodzakelijk een indicatie van de genderidentiteit of geprefereerde aanspreekvorm van een persoon.

Aanhef/aanspreekvorm

Een passende aanspreekvorm toont respect en schept een inclusieve en verwelkomende omgeving. Soms gaat dat echter verkeerd. Bijvoorbeeld wanneer iemand een voornaam heeft die zowel door mannen als vrouwen gebruikt kan worden, en een brief krijgt met een aanhef die niet past bij diens genderidentiteit. Of wanneer collega's naast hun titel ook met 'mevrouw' aangesproken worden ('Geachte mevrouw prof. Jansen') terwijl ze daar geen behoefte aan hebben of het zelfs helemaal niet op prijs stellen.

Formeel geslacht en voornaam geven geen zekerheid over de juiste manier om iemand aan te spreken. Om zeker te zijn is het daarom raadzaam na te gaan welke aanhef iemands voorkeur heeft, of een neutrale aanspreekvorm te gebruiken.

Genderneutrale alternatieven voor aanhef

Aanhef	Genderneutraal alternatief
<p>Situatie Formele en geautomatiseerde communicatie, berichten gericht aan groepen</p>	<p>Advies Genderneutrale aanhef Naam van groep Titel</p>
<p>Geachte heer, Geachte mevrouw, Geachte dames en heren,</p> <p>Beste dames en heren, Beste heer/mevrouw</p>	<p>Geachte student, Geachte collega, Geachte genodigde, Geachte kandidaat, enz.</p> <p>Beste student, Beste collega, Beste lezer, Beste gebruiker, enz.</p>
<p>Situatie Formele communicatie gericht aan een individu</p>	<p>Advies Volledige naam/initialen Titel</p>
<p>Geachte heer Van Leiden, Geachte mevrouw Van Leiden, Beste heer Van Leiden, Beste mevrouw Van Leiden,</p>	<p>Geachte M.A. van Leiden, Geachte Marijn van Leiden, Beste Marijn van Leiden,¹</p>
<p>Geachte dr. Van Leiden, Geachte prof. dr. Van Leiden, Geachte mevrouw dr. Van Leiden, Geachte mevrouw prof.dr. Van Leiden,</p> <p>Beste dr. Van Leiden, Beste prof.dr. Van Leiden, Beste mevrouw dr. Van Leiden, Beste mevrouw prof. dr. Van Leiden,</p>	<p>Geachte dr. Van Leiden, Geachte prof.dr. Van Leiden,</p> <p>Beste dr. Van Leiden, Beste prof.dr. Van Leiden,</p>
<p>Situatie Informeel persoonlijke communicatie</p>	<p>Advies Roepnaam</p>
<p>Beste Marijn,</p>	<p>Beste Marijn, <i>Indien roepnaam niet bekend</i></p> <p>Beste student, Beste medewerker,</p>

¹ Uit onderzoek blijkt dat onze medewerkers en studenten deze aanhef als meest geschikt ervaren.

Uitvragen van geprefereerde aanhef/aanspreekvorm

Bij het opstellen van formulieren, bijvoorbeeld voor het inschrijven voor een evenement, is het lange tijd gebruikelijk geweest te vragen naar geslacht om te weten welke aanhef ('Geachte heer Jansen' / 'Geachte mevrouw Jansen') er boven de e-mail met de inschrijvingsbevestiging moet komen, maar is het per se nodig? Vragen naar geslacht kan ervoor zorgen dat een student, medewerker of bezoeker die zich niet thuis voelt in een van de categorieën 'man' en 'vrouw', onbedoeld buiten de boot valt. En het is bij communicatie meestal niet noodzakelijk om te weten wat iemands geslacht is. De Universiteitsbibliotheek heeft bijvoorbeeld geen informatie over het geslacht van gebruikers geregistreerd, en kiest aanspreekvormen waar informatie over gender niet nodig is.

Wil je weten hoe mensen aangesproken willen worden, vraag dan naar de geprefereerde aanspreekvorm (en niet geslacht of genderidentiteit):

Gewenste aanspreekvorm

- Heer
- Mevrouw
- Niet genderspecifiek (volledige naam in aanhef: bijv. 'Beste Marijn van Leiden')

Vragen naar genderidentiteit

Als genderregistratie noodzakelijk is, bijvoorbeeld in een enquête waarvan het doel is om te achterhalen hoe respondenten met verschillende genderidentiteiten een bepaald onderwerp ervaren, is het belangrijk om uit te zoeken hoe dit zich verhoudt tot de huidige privacywetgeving. Privacy kan bijvoorbeeld beschermd worden door het beantwoorden van een vraag over genderidentiteit vrijwillig te maken. Daarnaast is het vooral belangrijk om minimaal drie opties te bieden, zodat mensen die bijvoorbeeld, een 'x' in hun paspoort hebben, een voor hen geschikte keuze hebben.

Wil je een vraag stellen over gender, biedt dan de volgende opties:

Genderidentiteit/Gender identity

- Man
- Vrouw
- Non-binair
- Wil ik niet delen
- Geen van boven, namelijk:

Wees kritisch: is het gezien het doel van het formulier noodzakelijk om hier naar te vragen? Indien ja, overweeg dan om deze richtlijnen toe te passen.

Aanvullende informatie

E-mailhandtekening

In je e-mailhandtekening kun je vermelden welke aanhef jouw voorkeur heeft. Dat maakt het duidelijker en makkelijker voor anderen, want zij hoeven het niet meer bij je na te vragen. Benoemen van voornaamwoorden in de e-mailhandtekening is ook een manier om solidariteit te tonen; als veel mensen hun voorkeur aangeven wordt het steeds normaler dat gender in aanhef niet vanzelfsprekend samenhangt met een naam of uiterlijk, maar dat we mensen zelf de ruimte bieden om aan te geven wat zij prettig vinden.

De [handtekeningtool](#) van de universiteit biedt de mogelijkheid om in je e-mailhandtekening te vermelden welke voornaamwoorden je gebruikt.

Met vriendelijke groet,

Voornaam Achternaam

Functie

Voornaamwoorden: hij/zijn, zij/haar, die/diens

Vanzelfsprekend is het een individuele en vrijwillige keuze om dit wel of niet te doen.

Roepnamen, Studielink en digitale systemen

Het is goed om te beseffen dat sommige mensen niet hun formele naam gebruiken (maar bijvoorbeeld een kortere versie van de oorspronkelijke naam) of zich niet thuis voelen bij hun formele voornaam, onafhankelijk van hun genderidentiteit. Geconfronteerd worden met een naam waarmee je je niet identificeert kan iemand als stressvol ervaren. Gelukkig zijn er tegenwoordig steeds meer oplossingen om dergelijke situaties te voorkomen. Medewerkers kunnen hun roepnaam invoeren in SAP; Studielink biedt die mogelijkheid voor studenten. Als de roepnaam in het registratiesysteem ingevuld wordt, wordt deze automatisch doorgezet naar MS Teams, uSis, Brightspace en e-mail.

Voornaamwoorden in teksten

Vroeger werd 'hij' als generiek voornaamwoord gebruikt voor alle studenten, docenten, en bestuurders. Nu is het gebruikelijk in elk geval 'hij/zij' en 'zijn/haar' te gebruiken in teksten waar de genderidentiteit van personen niet duidelijk is. Om meer dan twee genders te kunnen accommoderen, is het fijn om het gebruik van voornaamwoorden niet te beperken tot 'zijn of haar' maar 'zijn/haar/hun', 'hij/zij/hen/die' en 'diens' te gebruiken. Een voornaamwoord is overigens niet altijd noodzakelijk. Genderinclusie kan ook bevorderd worden door het gebruik van voornaamwoorden bewust te vermijden. Het [promotiereglement](#) is hier een mooi voorbeeld van.

Waar voornaamwoorden niet vermeden kunnen worden, zijn er de volgende opties:

- 'Hij/zij/hen' of 'die'
- 'Zijn/haar/hun' of 'diens'

Stel je hebt een collega of student in je college die zich als non-binair identificeert en de voorkeur heeft voor de voornaamwoorden 'hen/hun'. Hoe gebruik je die?

Hen/hun

'Hen' is het persoonlijk voornaamwoord:

Hen heeft morgen college.

'Hun' is het bezittelijk voornaamwoord:

Fenne neemt hun schrift mee.

Veel mensen vinden het verwarrend als ‘hen/hun’ naar een persoon verwijst, terwijl de werkwoordsvorm enkelvoud is. Als je duidelijker wilt maken dat het om één persoon gaat, kun je iemands naam of titel gebruiken.²

Ik ben met Jari naar hun familie geweest. Hen heeft een taart meegebracht.

Die/diens

Die is het persoonlijk voornaamwoord, diens het bezittelijke. 'Die/diens' geeft ook aan dat het om een individu gaat.

Gisteren hebben Robin en ik gestudeerd. Die is echt slim! Ik heb zoveel geleerd van diens aantekeningen.

Het gebruik van genderinclusieve voornaamwoorden is geen formeel beleid en dus een individuele keuze. Met deze informatie hopen wij medewerkers en studenten de mogelijkheid te bieden om bewuste keuzes te maken over hoe zij kunnen bijdragen aan een respectvolle en inclusieve leer- en werkomgeving.

Vragen?

Neem dan contact op met het Expertisebureau D&I: diversiteit@leidenuniv.nl

Meer informatie over het gebruik van (gender)inclusieve taal:

- [Gebruik van genderneutrale voornaamwoorden in het Nederlands](#) (PDF)
Handvat voor gebruik van genderneutrale voornaamwoorden in het Nederlands
- [Flyer voornaamwoorden](#) (PDF)
Over de betekenis van genderidentiteit en voornaamwoorden
- [Toolkit onnodige seksregistratie: wel of niet vragen naar gender?](#)
Afwegingskader voor seksregistratie, per sector
- [Call Me By My Name](#)
Blogpost over het belang van namen en roepnamen
- [Sam Smith en hun voornaamwoorden](#)
Over het gebruik van genderinclusieve voornaamwoorden in het Engels en Nederland
- [Genderneutraal taalgebruik in het Europees Parlement](#) (PDF)
Praktisch Advies over het gebruik van genderneutrale en -inclusieve taal
- [Genderneutraal is echt beter](#)
Interview in weekblad Mare met universitair docent Eliza Steinbock over hun ervaringen met genderneutraal taalgebruik bij de Universiteit Leiden

² Zie ook de uitleg [Hoe gebruik je genderneutrale voornaamwoorden in het Nederlands?](#) (PDF)